

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.—Din, za naročnike v inozemstvu 40.—Din letno. Posamezna številka po 1.—Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 25 Din.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 75 para za nadaljnja uvrščenja primeren popust. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Učiteljstvo in Ferijalni savez.

Parkrat že je poskusil tovariš Miroslav Zor vzbuditi med učiteljstvom zanimanje za Ferijalni Savez, opozoriti ga na koristi, ki bi jih učiteljstvo lahko postalo deležno kot član te organizacije. Na I. pokrajinski skupščini v Rog. Slatini je U. J. U. sklenilo stopiti v stik s Fer. Savezom. Izgleda pa, da je vsa lepa namera ostala le nabožna želja posameznikov, morda tudi celote, ki pa ali se ne zaveda koristi, ali pa ni dovoljno informirana o stvari, da bi započela z delom.

Naj mi bo torej dovoljeno, da podam obširnejše podatke o društvu Ferijalni Savez, o načinu, kako bi lahko postal vsak učitelj njegov član in s tem deležen velikih koristi, ki mu jih društvo nudi.

Ferijalni Savez ali Počitniška zveza je bila med slovenskim dijaštvom poznana že pred letom 1914. Po ujedinjenju našega naroda se je društvo razširilo čez vso Jugoslavijo. Lani je štelo društvo preko 14.000 članov — dijakov, ki so med počitnicami s svojim znakom na prsih, razširili ime »Ferijalni Savez« široko domovine.

Direktni cilj F. Saveza je: ustvariti čim več materialnih predpogojev za dijaška potovanja. Ta cilj se sam po sebi preliva v idealni cilj, ki je: čim tesneje narodno ujedinjenje in spoznavanje naše domovine.

Med počitnicami pripotuje Slovenec v Srbijo, Srb gre in si ogleda Hrvatsko itd. Svojemu potujočemu članu preskrbi F. S. popust na železnicah in parobrodih, brezplačno prenočišča, po mogočnosti tudi brezplačno hrano. V vsakem kraju, kjer je podružnica ali Lokalni odbor F. S., dobi potnik vodnika po mestu za razkazovanje vseh krajevnih zanimivosti.

V Sloveniji in Hrvatski uživa vsak ferijalec iste ugodnosti kot pravi član Slovenskega, oziroma Hrvatskega Planinskega Društva (polovično ceno za preno-

čišče in druge ugodnosti v vseh planinskih kočah).

V večjih mestih, na srednjih in visokih šolah so podružnice F. Saveza. Teh podružnic je doslej 120. (Poleg tega se, po odredbi ministrstva prosvete, med počitnicami dovolje vse srednje, meščanske in ljudske šole cele Jugoslavije za prenočevanje članov F. S.)

Vsaka podružnica mora: a) organizirati svratišče (zavetišče), kjer potnik lahko prenočuje, zlasti prvo noč, ko jim tovariši še niso preskrbeli prenočišča in stanovanja pri drugih prebivalcih in dobrotvorih društvu; b) mora zbrati imenik rodbin, kojih otroci so tudi člani F. S. in drugih rodbin, ki so naklonjene Savezu. Te rodbine se že tokom šolskega leta obvežejo, da sprejmejo enega ali več članov F. S., ki pripotujejo v tisti kraj, na brezplačno hrano in stanovanje.

Poleg teh ugodnosti so ferijalcem na razpolago kolonije F. Saveza. Doslej so te zasnovane: na Bledu, ob Bohinjskem jezeru, na Vrhnici pri Sarajevu, v Fruški Gori, v Sokobanji (Srbija) in v Topoli. V teh kolonijah se more utrujen ferijalec dobro odpočiti in okrepiti.

Učiteljstvo, ki pozna Ferijalni Savez, čigar otroci so mnogi tudi ferijalci, je začelo misliti, kako bi tudi ono prišlo do take organizacije, do enakih ugodnosti in ali bi ne kazalo pridružiti se F. Savezu. Dijaštvo samo je želelo stopiti v stik z učiteljstvom, občutilo je, koliko bi se s tem njih organizacija ojačila. Na svojem lanskem kongresu v Sarajevu je uvedlo mjesna (krajevna) udruženja F. S., ki bi bila podrejena in bi delala skupno z najbližjo podružnico F. S. Člani teh udruženj postanejo lahko vsi učitelji, ako ustanove v svojem kraju ali v svoji okolici tako udruženje. Pojasnilo je napisal lani v 37. številki Uč. Tovariša glavni poverjenik F. S. in v 42. številki Miroslav Zor.

Dne 30. novembra 1921 so prinesle »Službene Novine« uredbo Ministrstva saobračaja o popustih na državnih želez-

nica in parobrodih. S to naredbo je dobilo učiteljstvo, kot ostali državni uradniki, letno tri vožnje za polovično ceno. Učenci vseh ljudskih, meščanskih, srednjih in visokih šol, na dobo četrtrinsko vožnje o Božiču, o Veliki noči, začetkom in koncem počitnic za potovanje domov in za povratek v šolo, med šolskim letom in počitnicami za poučne izlete, ako potujejo pod vodstvom profesorja (učitelja) ali brez vodstev v grupah od najmanje 10 članov. Razen tega pa smejo potovati ferijalci brez vodstva in v skupinah pet članov. Ministrstvo saobračaja je obljubil, dovoliti potovanja tudi posameznim ferijalcem, čim bodo urejene prometne razmere.

Kot izkaznica bo služila vsem tem potnikom »Djačka legitimacija za korišćenje povlaščenom vožnjom«, to je knjižica, ki bo vsebovala poleg slike lastnika vsa potrebna overenja in oddelke za vsako posamezno potovanje. Djačko legitimacijo je izdal Ferijalni Savez in jo je železniško ministrstvo odobrilo.

Naravno je, da se učitelji in profesorji ne bodo mogli — v smislu rešenja železniškega ministrstva — posluževati četrtrinske vožnje potom Djač. Legitimacije, ker niso dijaki. Ferijalni Savez pa bo skušal doseči, da uvede Ministrstvo saobračaja za učitelje in profesorje (člane F. S.) posebno legitimacijo, s katero bi se mogli koristiti z isto povlastico kot je dana ferijalcem. Ako ministrstvo te prošnje ne bo hotelo rešiti, bi mogli ti člani uživati te ugodnosti svratišč, kolonij i. dr., ki so ferijalcem na razpolago. Na železnicah pa bi morali, kot ostali državni uradniki, plačati polovično vožnjo (trikrat).

Drugo leto pa bi bilo potrebno in koristno, ako zahteva učiteljstvo in profesorji iste popuste kot so jih deležni dijaki. Saj ima učitelji, profesorji iste počitnice kot dijaki in je njemu najmanj toliko kot dijaku treba dobrega poznavanja domovine, zblizanja z bratskimi narodi. On more in mora to, kar je videl in izkusil,

z veliko koristjo porabiti v šoli in med ljudstvom.

Učiteljstvo samo se dobro zaveda, kako koristna bi mu bila taka počitniška potovanja in kako potrebno je, da mu vsi merodajni faktorji taka potovanja olajšajo. Zakaj ne bi med seboj, po zgledu dijaštva stvorilo svoj lastni Jugoslovanski Učiteljski Ferijalni Savez? Ali pa se pridružilo s skupnimi težnjami, skupnim delom in skupnimi koristmi dijaškemu Ferijalnemu Savezu?!

Iz Jugoslavije.

† Vito Fedor Jelenc. Našega poverjenika UJU, tov. Luka Jelenc je zadela zopet bridka izguba. Umrli mu je najstarejši sin g. Vitomir Fedor Jelenc, urednik »Jutra«, podpredsednik ljublj. sekc. in član upravnega odbora Jugoslov. novinarskega udruženja, tajnik Organizacije dobrovoljcev. V svoji notranjosti navdušen Jugoslovčan, se je odlikoval kot tak tudi v svojem življenju. V letu 1908 je bil med onimi, ki so vrgli prve kali jugoslovanskega političnega stremljenja naši javnosti, za vojne na Balkanu l. 1913 je kot časnikar obračal vso pozornost našega naroda na junaške čine Srbov. Leta 1913 je odšel iz Ljubljane v Beograd, kjer je bil nameščen v prešburoju in pozneje pri okružni upravi v Pirotu in Tetovu. Pridobil si je srbsko državljanstvo. V svetovni vojni je vstopil v srbsko armado, udeležil se je večih bitk, pohoda čez Albanijo. Vmes je obolev in prišel na Otok Krč. Ko je okreval je bil odposlan v Italijo, kjer so ga Italijani, kot bivšega avstrijskega državljanca, zaprli v Asinari. Tu je dobil malarijo. Na zahtevo srbskega poslanika v Rimu je bil izpuščen, odšel v Ženevo in se udeleževal propagandnega dela naše emigracije. Nato je odšel v Solun, kjer je bil v uredništvu »Srbskih Novin« in ko se je zdravstveno nekoliko opomogel, na solunsko fronto. Odlikovan je bil z veliko zlato Miloš Obilićevo ko-

LISTEK.

Ferdinand Juvanec.

Z veseljem pišem sledeče vrstice, ki so namenjene skromnemu, a zaslužnemu tovarišu, k njegovi 50letnici, katero je praznoval 3. aprila. Danes živimo v času bobnečih reklam, frazerstva in umetniških frizur, zato ni čudno, da je ostalo njegovo delovanje širjemu občinstvu kolikortoliko neznano. Že dolgo, predno sem ga osebno poznal, je zbudil mojo pozornost, ker sem ga opazil skoro pri vsakem ljubljanskem koncertu. Čutil sem, da ga vodi v koncertno dvorano ljubezen do glasbe, zlasti ker sem ga videl pozneje tudi med Matičnim zborom. A šele, ko so ga ob izvajanju njegove pesmi »Slovenska zemlja« (na koncertu »Glasbene Matice«) prisilili pevci, da se je zahvalil občinstvu za buren aplavz, sem vedel, da je to Juvanec.

Kar poznam njegovih skladb, (Pastir, Rožmarin, Rožici, Slovenska zemlja, Na goro i. dr.) se vse odlikujejo po pristni narodni melodiki. Njegovega Pastirja (odlikovana skladba) smo morali nekateri veselici v tržaški okolici, kar dvakrat ponoviti. Kadar zahteva ponovitev mestna publika, ni to najboljši znamenje za skladbo, kadar to zahtev pa kmetiško ljudstvo, je to dokaz, daje prišla iz

srca. V tem oziru mi je poslušalec z dežele ljubši od mestnega, kakor mi je ljubša ljudska pesem od operetnega šlagerja. Kako so bili priljubljeni njegovi zbori, dokazuje tudi to, da si je zbral »Slavec« njegov Rožmarin za slavnostni koncert na Zofinu v Pragi, (ob 50letnici pevskega društva »Hlahol« v maju 1911). Najboljše je pogodil značaj njegovih pesmi dr. Gajmir Krek, ki je zapisal k skladbi »Izgubljeni cvet« (tiskani v »Novih Akordih«) sledečo oceno: »Tudi Juvanec je radostnega srca dal, kar mu je nežna njegova fantazija narekovala in nastal je ljubki mešanji zbor »Izgubljeni cvet« skromen a srčan, prava pesem za petje, (kar v sedanjih časih ni tautologija). Te besede dr. Kreka, našega najboljšega glasbenega kritika in esteta, se mi zdijo prikladne, tudi za ostale Juvančeve skladbe. Iz vseh diha nekaj nežnega in vse so, navzlic svoji priprostosti, vendar občutene in naše.

Med vojno je bilo. Leden dež je padal, ko smo se vedrili proti večeru v neki tirolski vasi. Mimo so se vleklj vojaki in so tiho odhajali, bogvekam, po blatni cesti. Ušesom nisem verjel, ko sem zaslišal med trudnimi koraki zvoke gosli. In glej! tam v zadnji vrsti koraka goslač, težko obložen, križem čez hrbet puško in igra, navzlic nerodni opremi in dežju, da je veselje. Bližnje vrste so stopale živahnejše in semtertje se je slišalo, kako je skušal eden ali drugi intonirati pesem z

goslačem. Mož je bil mogoče cigan, a vendar pravi, pristni muzikant, ki ne more živeti brez glasbe, kakor ne riba brez vode.

Ta prizor mi je prišel na um, ko sem se seznanil z delovanjem tov. Juvanca. Kakšne ovire je moral premagati, ko je ustanovil v Postojni, razen pevskega zbora, salonski orkester? Še pomnim, koliko smo se trudili v Trstu, predno smo postavili skromen orkester, ko vendar razpolaga Trst z več glasbeniki kot Postojna. Od znancev sem slišal, da je njegov orkester prav dobro uspeval, od našega tega ne bi mogel trditi. Komaj se je preselil ob preobratu v Ljubljano, je že zasnoval zbor ljubljanskega učiteljskega društva, še težavnejše delo kot prejšnje. (Tovariši naj mi oprostijo!) In kar se mi je zdelo nemogoče, se mu je posrečilo. Nastopil je z zborom v Ljubljani, v Beogradu in napravil z njim turnejo po Spodnjem Štajerskem in po Prekmurju. To je mogoče doseči le s trdno voljo, s požrtvovalnostjo in s smotrenim delom.

Dirigentovo delo je nevhvaležno, mogoče nevhvaležnejše kakor pevčevo. Trud čelga leta je združen včasih v enem večeru in uspeh je žalibog večkrat odvisen od srečnega slučaja. Vem, da je lebdel tov. Juvanec, ob ustanovitvi zbora ljubljanskega učiteljskega društva, pred očmi zbor Moravskih učiteljev in da ni še dosegel cilja, katerega si je zastavil. A kaj zato? Vsadil je idejo, ki vzklije pre-

alji slej in težji ko je porod, krepkejše bo dete.

Končujem. Žal mi nedostaja časa, da bi od vseh strani osvetlil delovanje ljubila, tudi nisem utegnil zbrati vsega materiala, da bi mogel oceniti njegovo delo kot glasbenika. Kar sem pa zapisal, mi je prišlo iz srca, kakor mi prihaja iz srca tudi želja: Na mnoga leta!

Ado Gg.

RUMO:

Mi krivi?

Radj slabih uspehov na srednji šoli smo mi krivi. Tovariši, kaj pravite k temu? Smo li mi krivi?... Na različne odnose in dejstva smo se sklicevali ob tej krivični obtožbi. Prirojeno je že, da se ljudje izgovarjajo na druge in obdolžujejo dejani, ki niso upravičena. Tako pravijo, da smo mi krivi, ker trpi naraščaj na pomanjkanju znanja ob vstopu v srednjo šolo. Potemtakem pa res ne vemo, čemu so sprejemni izpiti. Tu naj se bo mogoče strožji; plevel v stran, zrna v mlin, pa bo dobro. Ne pa onega cincanja in usmiljenosti, ki tu vidimo pri izpiti. Sicer berejo iz obraza šolarju duševne njegove zmoglost, a na to ni mogoče se zanesti. Kdor zna, ostane; kdor ne zna, naj pojde!

To je vzrok? Ne, tega nočem trditi. Predbacivanju, batenju, kriviznosti se je